

ובמדינה: אומר בכנויו [באדנות].

במדינה: כהנים נושאים את ידיהן כנגד כתפיהן.

ובמקדש: נושאים את ידיהן על גבי ראשיהן [למעלה מראשיהן], משום שמברכים את העם בשם המפורש, ושכינה למעלה מקשרי אצבעותיהם. (1)

חזין מכהן גדול, שאינו מנביח את ידיו למעלה מן הציץ, מפני שהשם כתוב בו.

רבי יהודה אומר: אף כהן גדול מנביח ידיו למעלה מן הציץ —

שנאמר: "וישא אהרן את ידיו" (2) אל העם ויברכם, ומשמע שנשואם למעלה מראשם. (3)

ה. ברכה זו שנצטוו הכהנים לברך את בני ישראל, מברכין אותה במקדש, בגמר עבודת תמיד של שחר ושל בין הערביים, ובמוספין — לדעת התוספות בסוגייתנו; ודעת הרמב"ם [תפלה יד ד] שלא היו נושאים כפיהם רק בתמיד של שחר; ובמדינה נושאים את כפיהם בכל תפלה ותפלה. (7)

ברכת כהנים — שהיא: יברכך, יאר, ישא — כיצד מברכין אותה:

במדינה: אומר אותה [את שלשת הפסוקים] **שלש ברכות** חלוקות, כי העם עונים אמן בין ברכה לברכה.

ובמקדש: אומר אותה **ברכה אחת**, לפי שאין עונים אמן במקדש, ויתבאר יותר בגמרא.

במקדש: אומר את השם הקדוש שבפסוקים אלו ככתבו [בשם הוי"ה].

לז-א

ולא למעלה מכתפיהם; והביא שם מספר יראים [טו] שאין נאה להגביה למעלה מן הכתפים שנראה כשוטה בעמידתו, וכתוב "זה אלי ואנוהו" התנאה לפניו במצוות; וכך דעת ה"מחזור ויטרי" שלא יגביהו ידיהם למעלה מכתפיהם; ואילו דעת הראב"ד בפירושו למסכת תמיד בסופה, שבמדינה לא חייבום להגביה למעלה מכתפיהם.

2. "ידו" כתיב חסר יו"ד, ומכאן למדו שיד ימינו על גבי יד שמאלו.

3. א. נתבאר על פי פירוש הרא"ש במסכת תמיד בסופה.

אבל ב"תוספות יום טוב" כתב כאן, שפסוק זה לא הובא כאן כדי להוכיח כדברי רבי יהודה, אלא לעיקר דין נשיאות כפים בברכת כהנים, שהוא נלמד מפסוק זה; וראה ב"קין אורה"

שאר הקלות, משאר קלות שמקדים להם ברכה, וכי משום שכוללת היא ייגרע חלקה!?

7. ראה אריכות ב"קין אורה" כאן בענין ברכת כהנים בגבולים, מתי הוא זמנה.

1. א. נתבאר על פי רש"י; וב"יוסף דעת" הביא מדברי הראשונים [פירוש הראב"ד בסוף מסכת תמיד, ועוד] שני ביאורים בזה: האחד: כיון ששכינה למעלה מאצבעותיהם, אין זה מן הכבוד שיהא ראשם גבוה ממקום השראת השכינה.

השני: כדי שלא יסתכלו הכהנים בשכינה. ולמדנו מכל זה, שיש חילוק בהשראת השכינה לבין ברכת כהנים שבמקדש לברכת כהנים שבמדינה.

ב. עוד הביא שם מחלוקת הראשונים, אם במדינה נושאים את ידיהם דוקא כנגד כתפיהם,

נמרא:

רבי יהודה אומר: אינו צריך ללומדו בגזירה שוה, כי הרי הוא אומר בברכת כהנים: "כה", ולמדנו: עד שיאמרו בלשון הזה שנכתב בלשון הקודש.⁽⁴⁾

תניא אידך:

מה שציותה תורה: "כה תברכו", היינו שיברכו הכהנים בעמידה של הכהנים.⁽⁵⁾

אתה אומר בעמידה מברכים הכהנים, או אינו אלא אפילו בישיבה?

הרי אתה למד בגזירה שוה "ברכה ברכה" מלויים:

נאמר כאן בברכת כהנים: "כה תברכו", ונאמר להלן — בברכות וקללות דלויים — "אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים".

מה להלן — בברכות וקללות דלויים — הוא דוקא בעמידה,⁽⁶⁾ אף כאן בברכת כהנים — בעמידה.

מה שציותה תורה: "כה תברכו", היינו בלשון הקודש.

אתה אומר: שבלשון הקודש בלבד מברכים אותה.

או אינו אלא, אפילו בכל לשון?

הרי אתה למד גזירה שוה "ברכה ברכה" מלויים:

נאמר כאן בברכת כהנים — "כה תברכו".

ונאמר להלן — בברכות וקללות דלויים — "אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים".

מה להלן בלויים בלשון הקודש דוקא, וכמבואר במשנה הקודמת, אף כאן בברכת כהנים בלשון הקודש דוקא.

מ"ככה" האמור בחליצה, שלא יאמרנו אלא בלשון הקודש, וראה מה שנתבאר לפי שיטתו בהערה 7 שם, שאין זה רק קפידא שיאמרנו בלשון הקודש, אלא שלא ישנה כלל מן הנוסח שאמרה תורה, ואפילו יאמרנו בלשון הקודש ולא ישנה מן המובן כלל.

5. כתב ה"משנה ברורה" [קכח נא]: היינו שיהיו הכהנים בעמידה, אבל הציבור רשאים לישיב, והמנהג שהכל עומדים, וכן משמע במאירי סוטה פרק ז', ומגילה פרק ג', וכן משמע ב"אשכול" הלכות ברכת כהנים, דכתב, שהכל צריכין לעמוד לפניהם באימה ובכבוד ראש.

6. בפשוטו הלימוד הוא משום שנאמר: "אלה יעמדו", ואולם יש לעיין, שהרי כך הכתוב

שביאר טעמו שפירש כן, ואולם כתב, שמדברי ה"משנה למלך" [יד ט מהלכות תפלה] נראה שהבין, שהוא המשך לדברי רבי יהודה, אלא שתמה מה ראייה היא מפסוק זה, שאינו מגביה ידיו למעלה מן הציץ, ראה שם, [ודברי הרא"ש לא ראה, אלא שבאמת צריך ביאור כוונת הרא"ש האיך משמע].

ומדברי הראב"ד בפירושו לתמיד בסופה [הובא בהגהות הרד"ל], מוכח נמי שמפרש כה"משנה למלך", ולא כדברי ה"תוספות יום טוב", וכמו שהעיר ב"עבודת דוד", ראה שם.

ב. ראה בפירושו הראב"ד בסוף מסכת תמיד, מה שכתב לענין הגבהת הידים מעל התפילין בכהן הדיוט, וראה מה שציין בזה ב"יוסף דעת".

4. כעין זה למד רבי יהודה [במשנה לעיל לב א]

רבי נתן אומר: אינו צריך ללומדו — שהכהנים בעמידה — בגזירה שוה:

כי הרי הוא אומר בפרשת עקב [דברים י ח]: "בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה', לעמוד לפני ד' לשרתו [בעבודה] ולברך בשמו [ברכת כהנים]".

מה משרת בעמידה, אף מברך בעמידה.

ומשרת גופיה מנלן שהוא בעמידה?

דכתיב בפרשת שופטים [דברים יח ה]: "כי בו [בכהן] בחר ה' אלהיך מכל שבטיך לעמוד לשרת בשם ה' הוא ובניו כל הימים" (7)

תניא אידך:

מה שאמרה תורה "כה תברכו" היינו בנשיאות כפים, שיגביהו הכהנים את ידיהם.

אתה אומר בנשיאות כפים, או אינו אלא שלא בנשיאות כפים?

משום ש"לשרתו" האמור באותו פסוק, אינו עולה על הכהנים אלא על הלויים, ראה שם; וראה "מגלת ספר" בפרשת עקב, שהביא כמה שיטות ראשונים ואחרונים בביאור "לשרתו" האמור בפרשת עקב, אם על הכהנים קאי או על הלויים.

וראה בלשון הרמב"ם [פרק ג מכלי המקדש]: "זרע לוי כולו מובדל לעבודת המקדש, שנאמר: "בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה' לעמוד לפני העדה לשרתו וכו'", עבודה שלהן היא, שיהיו שומרין את המקדש, ויהיו מהן שוערין לפתוח שערי המקדש ולהגיף דלתותיו", ואם כן, יש ללמוד מן הפסוק שעבודת הלויים בשמירה ושיעור נעשית בעמידה; אך ראה ברמב"ם [בית הבחירה ח ח]: "והיכן היו הלויים שומרים, על חמשה שערי הר הבית, ועל ארבע פנותיו מתוכו, ועל ארבע פינות העזרה מבחוץ, שאסור לישוב בעזרה", כלומר: ולכן ישבו ושמרו מבחוץ; הרי שעבודת הלויים שהיא כוללת שמירה, אינה טעונה עמידה.

ב. כתבו התוספות: כהן שבירך ברכת כהנים בישיבה, לא עשה ולא כלום, הואיל ואיתקש ברכה לשירות, וגבי שירות הרי איתא בפרק שני דזבחים דיושב מחלל עבודה, הילכך אף כאן צריך לחזור ולברך מעומד.

[דברים כז יב] אומר: "אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים בעברכם את הירדן שמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבולון", ונמצא שאין הכתוב מדבר על המברכים, שהרי הלויים העומדים למטה הם שבירכו, והאיך נלמד מזה שהכהנים המברכים הם שיעמדו ולא ישראל!?

7. א. ואם תאמר: למה לי כל זה, והרי הכתוב אומר שם בפרשת עקב: "לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו", וראה גם בזבחים כג ב שהגמרא לומדת פסול יושב בעבודה, מהכתוב בפרשת שופטים, ואין מביאה הגמרא את הפסוק שבפרשת עקב! ? ראה מה שציין על קושיא זו ב"גליון הש"ס" לרבינו עקיבא איגר; [וב"יוסף דעת" הביא מכמה ראשונים, שלא גרסו בגמרא: "ומשרת גופיה מנלן"; ומכל מקום אכתי תיקשי הגמרא בזבחים].

וב"משן חכמה" בפרשת עקב, כתב להגיה בגמרא ועל פי הספרי, שהיקש ברכה לשירות אינו מן הפסוק בפרשת עקב, אלא מפסוק אחר בפרשת שופטים [כא ה]: "ונגשו השופטים בני לוי, כי במ בחר ה' אלהיך לשרתו ולברך בשם ה'", הרי שהוקש ברכת כהנים לשירות של כהנים, ובפסוק זה לא כתיב "עמידה"; ומה שלא הביא רבי נתן את ההיקש מפרשת עקב, הוא

לפרוך עליה כדפריך רבי יונתן, אלא בהיקש הוא נלמד:

כי הרי הוא אומר: "כי בו⁽¹⁰⁾ בחר ה' אלהיך מכל שבטיך לעמוד לשרת בשם ה' הוא ובניו כל הימים", מקיש בניו של אהרן לו, מה הוא בירך בנשיאות כפים, אף בניו מברכים בנשיאות כפים, ושוב לא תיקשי: מה הוא כהן גדול, שהרי אין משיבין על ההיקש.⁽¹¹⁾

והרי כתיב: "כל הימים", ולמדת, שלא דוקא כהן גדול ועבודת ציבור.⁽¹²⁾

ואיתקש ברכה לשירות, כלומר: אל תאמר שלא הוקשו בניו לו אלא לענין שירות, שהרי ברכה הוקשה לשירות, כמבואר בפסוק שבפרשת עקב "לשרתו ולברך בשמו".

ותניא אידך:

זה שאמרה תורה: "כה תברכו את בני

הרי אתה למד בגזירה שוה "ברכה ברכה" מברכת אהרן ביום השמיני למילואים:

נאמר כאן — בברכת כהנים — "כה תברכו", ונאמר להלן — בברכת אהרן — "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם".

מה להלן בברכת אהרן בנשיאות כפים, שהרי נאמר: "וישא אהרן את ידיו", אף כאן בברכת כהנים בנשיאות כפים.

קשיא ליה לרבי יונתן על לימוד זה:⁽⁸⁾

אי מה להלן בברכת אהרן היתה נשיאות הכפים בכהן גדול וראש חודש ועבודת ציבור.

אף כאן לא יהא כהן נושא את כפיו אלא בכהן גדול וראש חודש ועבודת ציבור!⁽⁹⁾

רבי נתן אומר: אינו צריך ללמוד נשיאות כפים בברכת כהנים מגזירה שוה, כי יש

בד"ה אף בניו.

10. פשטא דקרא אינו מדבר על אהרן שלא נזכר שם כלל, שהרי כך הוא אומר: "וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם וגו' ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה. ראשית דגנך תירושך ויצהרך, וראשית גז צאנך תתן לו. כי בו בחר וגו'".

11. כן פירש רש"י, ולכאורה כוונתו, שאם היו משיבים על ההיקש, היינו אומרים שלא הוקשו לו אלא בניו הכהנים הגדולים ולא אחרים; אלא שצריך ביאור: הרי אין זה תשובה על ההיקש, אלא פירוש להיקש.

12. נתבאר על פי לשון רש"י; וראה הערה 9.

8. כתבו התוספות שאין זה מלשון הברייתא אלא מלשון הגמרא, ולשון הברייתא הוא: "רבי יונתן אומר: אי מה להלן וכו'"; עד כאן דבריהם.

ולשון הספרי על פי הגהת הגר"א הוא: "אי מה להלן ראש חודש וקרבת ציבור וכהן גדול, תלמוד לומר: "כי בו בחר ה' אלהיך מכל שבטיך לעמוד לשרת בשם ה' הוא ובניו כל הימים", מקיש בניו לו, מה הוא בנשיאות כפים, אף בניו בנשיאות כפים"; ודברי רבי נתן אין מוזכרים שם.

9. כתבו התוספות ש"אגב שיטפיה" נקט רבי יונתן עבודת ציבור, כי ברכת כהנים אף היא אינה אלא בעבודת ציבור; וראה לשון רש"י

שמי", ונאמר להלן בבית המקדש: "כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה".

מה להלן בית הבחירה, אף כאן בבית הבחירה.

רבי יאשיה אומר: אינו צריך ללמוד בגזירה שוה שאין מברכים בשם המפורש אלא בבית המקדש:

כי הרי הוא אומר [שמות כ כא]: "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך [אשרה שכינתי עליך]".

ישראל", הוא בשם המפורש כשמברכים אותה בבית המקדש.

אתה אומר בשם המפורש מברכים אותה, או אינו אלא בכינוי [באדנות].⁽¹³⁾

תלמוד לומר: "ושמו את שמי על בני ישראל" ומשמע: שמי המיוחד לו.⁽¹⁴⁾

יכול אף בגבולין [במדינה] כן?!

הרי אתה למד גזירה שוה "שימה שימה" מבית המקדש:

שהרי נאמר כאן בברכת כהנים: "ושמו את

ויברך אותו בשם מן השמות שאינם נמחקים, שנאמר: ונוקב שם ה' על השם המיוחד חייב סקילה ועל שאר הכנויים באזהרה, ויש מי שמפרש שאינו חייב אלא על שם הוי"ה, ואני אומר שעל שניהם הוא נסקל", [וכן נראה גם מרש"י שם].

וראה שם ב"חידושי מרן רי"ז הלוי", שכתב לפרש, שכולם מודים ששם המיוחד הוא גם שם אדנות, כי שם אדנות הוא ה"קרי" של שם הוי"ה שהוא שם המיוחד, ולא נחלקו אלא במגדף משום שאין שם שם הוי"ה כלל, ומאן משוי לקריאתו שתהא חשובה קריאה של שם המיוחד, הלוא הוא לא פירש רק שם אדנות, וכשהיא לעצמה גם כן קריאה היא, ואין כאן מה שיעשה אותה לקריאה של שם הוי"ה; ולפי דבריו בברכת כהנים כולם מודים דאף שם אדנות נקרא "שם המיוחד", [וראה שם שהזכיר ברכת כהנים, וצ"ע].

וצריך לומר ש"שמי המיוחד לי" הוא "שם המפורש", ו"שם המיוחד" הוא ענין אחר; וראה לשון הרמב"ם [נשיאת כפים יד י:]: "ואומר את השם ככתבו, והוא השם הנהגה מיו"ד ה"א וא"ו ה"א, וזה הוא שם המפורש האמור בכל מקום".

13. כן פירשו התוספות, וחלקו על רבינו הלל בספרי, שפירש בכינוי ממש, כגון "אל, אלהים, צבאות"; וכתבו על זה התוספות, שאי אפשר לפרש כן, משום שלמה נעלה בדעתנו לסרס את הפסוק הכתוב בשם המפורש ולאומרו בכינוי?! ולכאורה צריך ביאור לשיטת רבינו הלל, היות ומ"ושמו את שמי" אין אנו לומדים אלא שלא יאמר בכינוי, אם כן מנין אנו לומדים שאומר את השם המיוחד ככתבו ולא כקריאתו, וכמבואר במשנתנו?! ואין לומר שאין הכי נמי, ומשנתנו היא כדעת רבי יאשיה; שהרי רבי יאשיה אומר "אינו צריך", ומשמע שגם לתנא קמא הרי הוא אומר את השם ככתבו; וראה עוד בהערה 14.

14. נראה מן הברייתא — לפירוש התוספות שלא כרבינו הלל — דקריאת שם אדנות לא מיקרי "שם המיוחד"; וראה סנהדרין נו א גבי מגדף: "וחכמים אומרים: על שם המיוחד במיתה, ועל הכנויין באזהרה", וכתב שם הרמב"ם [עבודה זרה ב ז]: "ואלו הן דיני המגדף: אין המגדף חייב סקילה עד שיפרש את השם המיוחד של ארבע אותיות שהוא א.ד.ג.י.,

תלמוד לומר: "אמור להם", ומיתור הכתוב יש ללמוד שמברכים לכולהו בני ישראל.

תניא אידך:

זה שאמרה תורה: "כה תברכו", ברכה זו תהא פנים של הכהנים כנגד פנים של העם.

אתה אומר פנים כנגד פנים, או אינו אלא אפילו פנים כנגד עורף? (16)

תלמוד לומר: אמור להם, שיברכו את העם כאדם האומר לחבירו, שהם מדברים פנים אל פנים.

תניא אידך:

זה שאמרה תורה: "כה תברכו" היינו בקול רם.

או אינו אלא בלחש?

וכי אכן "בכל מקום" פלקא דעתך שיהיו מזכירים את השם ככתבו, והרי הכתוב אומר: [שמות ג טו] "זה שמי לעלם, וזה זכרי לדר דר", לא כשם שאני נכתב אני נקרא; ועוד, וכי בכל מקום שכינה באה ושורה?!¹⁵

אלא מקרא זה מסורס [מהופך] הוא: "בכל מקום אשר אבוא אליך וברכתך, שם אזכיר את שמי".

והיכן "אבוא אליך וברכתך" בבית הבחירה, היינו באהל מועד שבמדבר, ובשילה ובבית המקדש שבירושלים.¹⁵

תניא אידך:

נאמר: "כה תברכו את בני ישראל", אין לי אלא שמברכים הכהנים את בני ישראל, אבל גרים נשים ועבדים משוחררים מנין שהכהנים מברכים אותם?

ג. בדין הזכרת השם במקדש, אם תמיד אומרים אותו ככתבו, או רק בנשיאות כפים, ואם דבר זה תלוי במחלוקת התנאים כאן, ראה ליקוט רחב בענין זה ב"יוסף דעת"; וראה עוד ב"מגלת ספר" [פרשת ויתרו, על הפסוק "בכל המקום וגו'"] אם שירת הלויים היתה בשם המפורש.

16. לשון רש"י הוא: "או אינו אלא אפילו פנים כנגד עורף: שאין הציבור צריכים להסב פניהם לצד הכהנים"; דקדק רש"י בלשונו, שהמצוה היא על ישראל שיהיו הם מסיבים את פניהם לצד הכהנים, ולא שהמצוה היא על הכהנים שיהיו פניהם מוסבים לצד העם; ודקדק רש"י כן מן הלשון: "או אינו אלא פנים [של ישראל] כנגד עורף [של הכהנים]", שאם הנידון הוא על הכהנים, יותר היה ראוי לומר: "עורף

15. א. כתב רש"י בפירוש החומש: "בכל המקום אשר אזכיר את שמי, אשר אתן לך רשות להזכיר שם המפורש שלי, שם אבוא אליך וברכתך, אשרה שכינתי עליך; מכאן אתה למד שלא ניתנה רשות להזכיר שם המפורש, אלא במקום שהשכינה באה שם, וזהו בית הבחירה, שם ניתן רשות לכהנים להזכיר שם המפורש בנשיאת כפים לברך את העם; וכתב ב"עמק הנצי"ב" בפרשת נשא, דמדברי רש"י נראה, שאין זה ממש מקרא מסורס, אלא בדרך "בא ללמד ונמצא למד".

ב. ראה לשון הרי"ף [מגילה טו ב מדפי הרי"ף]: "יכול אף בגבולין, תלמוד לומר: 'ושמו את שמי' במקום ששמי שם, דכתיב [מלכים א ט]: 'לשום שמי שם [עד עולם]'; ודרשה זו לא מצאנוה בגמרא.

ואילו לאחד לברו העולה אינו קורא החזן
"כהן".

שנאמר: "אמור להם" לשנים.

ואמר רב חסדא: נקטינן:

תלמוד לומר: "אמור להם", כאדם שאומר
לחבירו. (17)

אמר אביי: נקטינן [קבלה בידינו ומסורת
מאבותינו]:

לשנים שעולים לדוכן קורא החזן "כהנים",

להוציא את חבירו, כי "שומע כעונה" ייך רק
בדבר שאין צריך בו אלא אמירה לבד, אבל
ברכת כהנים שצריך קול רם כאדם האומר
לחבירו, בזה לא שייך "שומע כעונה", שהרי
ענייתו של הכהן השומע הרי אינו נשמע להעם
השומעים, ולא עדיף הכהן השומע, מכהן
שואמר בפה ובלחש שלא יצא.

וה"חזון איש" [אורח חיים סימן כט] כתב על
זה, שהדבר תלוי בגדר "שומע כעונה"; שיש
לפרשו, שהשמיעה היא מין ממני הדיבור, ולפי
פירוש זה אכן צדקו דברי "בית הלוי"; אך יש
לפרש גדר דין "שומע כעונה" שהוא התאחדות
השומע והמשמיע ה דיבור וזה בשמיעה, עד
שמתחס גם הדיבור למצות השומע, ולפי גדר
זה נטה ה"חזון איש" שיכול לצאת בברכת
כהנים מאחר, ומשום שברכת כהנים עיקרב הוא
הדיבור, והדיבור שוה בגדרו בין שהוא בקול
נמוך ובין שהוא בקול רם, ומה שצריך לומר
בקול רם הוא תנאי חיצוני בדיבור, כמו קידוש
שצריך לאומרו על הכס, וכשם שיוצא השומע
בקידוש שעושה המשמיע על הכוס, כך יוצא
השומע בברכת כהנים כשמשמיעה הכהן
המשמיע בקול רם, [וראה ב"יוסף דעת" שהביא
מספר "ראשית בכורים" לרבי בצלאל הכהן
מילנא זצ"ל, שהמנהג בקהילת טיעסט
באיטליה, שכהן אחד מברך, ושאר הכהנים
שותקים ומכוונים לברכתו, והוא עצמו היה שם,
ונתכבד להיות המוציא את כולם].

ג. ובספר "עמק ברכה" [עמוד יז] הצדיק
דברי "בית הלוי", כי מאחר שדין קול רם נלמד

[של הכהנים] נגד פנים [של ישראל], ולכן
העמיד רש"י את דבריו על ה"או אינו", ולא על
"אתה אומר פנים כנגד פנים"; וכן הוא לשון
הרמב"ם [נשיאת כפים יד ז]: "כל העם מתכוונין
לשמוע הברכה, ומכוונים פניהם כנגד פני
הכהנים"; וכן הוא בשולחן ערוך סימן קכח
סעיף כג.

וראה בספר "חרדים" יב יח, הובא ב"ביאור
הלכה" תחילת חלק שני]: "וישראל העומדים
פנים כנגד פני הכהנים בשתיקה, ומכוונים לבם
לקבל ברכתם כדבר ה', הם נמי בכלל
המצוה"; וראה ב"דבר אברהם" חלק א סימן
לא, שהאריך בדעת החרדים שיש מצוה על
ישראל להתברך, והביא מדברי הריטב"א בסוכה
לא ב, דמשמע לכאורה שאין מצוה על ישראל
להתברך, ודחה; [וראה עוד שם אות ג, בפרט זה
של פנים כנגד פנים אם הוא מדאורייתא], וראה
עוד בענין זה, במה שציין ב"יוסף דעת" תחלת
עמוד קנב מדפי הספר, וראה עוד ב"עמק ברכה"
עמוד יח, שמדברי ספר "המקצועות" שהובא
בפירוש הראב"ד למסכת תמיד [פרק ז משנה ב],
נראה, שהכהן מוציא את ישראל ידי חובתן, וזה
הוא כדעת ה"חרדים" — ויותר.

17. בגדר דין "קול רם" בברכת כהנים:

א. בלשון הספרי "שיהיו כולם שומעים",
וראה בטור סימן קכח דמשמע שהכל היא דרשה
אחת, עמק ברכה.

ב. כתב בספר "בית הלוי" על התורה [סוף
בראשית], שבברכת כהנים אין כהן אחד יכול

אמר רבי יהושע בן לוי:

א. מתאווה: מנין שהקב"ה מתאווה לברכת כהנים —

שנאמר: "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם", הרי שתלה הכתוב את הדבר בבני ישראל להיות ברכת כהנים שימת שמו על בני ישראל, ולא עשאה צורך ישראל, אלא צורך מקום.⁽¹⁾

ואמר רבי יהושע בן לוי:

ב. לברכה: כל כהן שמברך, הרי הוא מתברך, וכהן שאינו מברך אין מתברך —

שנאמר: "ואברכה מברכין".⁽²⁾

כהן הוא זה שקורא "כהנים", ואין ישראל קורא "כהנים".

שנאמר: "אמור להם", ודרשינן: "להם" כמו "שלהם", ללמד: אמירה, היא אזהרת הכהנים לשאת את כפיהם — משלהם [משל כהנים] תהא!

והילכתא כוותיה דאביי האומר שאין קוראים "כהן" לאחד.

ולית הלכתא כוותיה דרב חסדא, האומר שהכהן מקריא.

סימן למימותו הבאים של רבי יהושע בן לוי: א. מתאווה; ב. לברכה; ג. דוכן; ד. בעבודה; ה. כוס; ו. מכיר; ז. נהנה; ח. בעגלה.

ציווי, אלא "ושמו" שהוא כמו הלואי ושימו. ב. ב"קהלות יעקב" [ברכות יג ה], יצא לידון בדבר החדש, שאין יכול כהן להוציא את חבירו בברכת כהנים, ומשום שלא מצאנו דין "שומע כעונה" אלא במצוות שבין אדם למקום, אבל במצוות שבין אדם לחבירו, לא אשכחן דין זה ד"שומע כעונה", כי במה שהצריכה תורה להגיד לחבירו, בעינן לכאורה שהוא עצמו יגיד, כי חבירו האדם יראה לעיניו, ולא נחשב אמירה לחבירו, על ידי מה שהלה שומע האמירה מאיש אחר ומתכוין לצאת באמירת חבירו; ובברכת כהנים יש לומר, שהמצוה הוא שיאמר הברכה לישראל השומעים, וכל כי האי גוונא יש לומר, שלא נאמר הדין "שומע כעונה"; ויש מקום לדון בסברתו, ממה שכתב רש"י כאן.

2. א. ביאר רש"י, שאין ללמוד כן מן הפסוק "ואני אברכם", כי לדעת רבי יהושע בן לוי אין הכוונה שהקב"ה יברך את הכהנים, אלא שהקב"ה יסכים על ידי הכהנים המברכים את

מ"אמור להם", והיינו שצריכים השומעים לשמוע את ברכת הכהן, הרי בפרט זה אין שייך לומר "שומע כעונה", שהרי זה כאילו בירך והם לא שמעו, ראה עוד שם, [ולדעת ה"חרדים" יש לומר, שהוא דין בישראל שיהיו שומעים ולא ככהנים שיהיו משמיעים, וזה הוא לשון הספרי: "שהיו כולם שומעים"].

ד. ובתוספות הקשו על מה שאמרו בגמרא "או אינו אלא בלחש", ולמדוהו מ"אמור להם": למה אין לומדים דין זה מגזירה שוה "ברכה ברכה" מלויים, מה להלן בקול רם אף כאן בקול רם?![?]

ואין מדבריהם סתירה לדברי ה"עמק ברכה" משום שגבי לויים נאמר: "וענו הלויים ואמרו אל כל איש ישראל קול רם", ולכן יש ללמוד משם בגזירה שוה; גם יתכן שכוונתם לשאול על הלשון: "או אינו אלא בלחש".

1. א. נתבאר על פי רש"י; וכתב הרד"ל, שהדרשה היא ממה שלא נאמר "וישימו" לשון